

#LapsenoikeuksienAjankohtaispäivä

#AvoinHallinto

Miten tutkimus välittyy opetukseen

Tutkimusohjaaja Hannu Karhunen, Työn ja talouden tutkimus Labore

LAPSIASIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Avoin
hallinto

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Lasten edun arvioinnissa koulutukseen liittyvillä päätöksillä on ratkaisevan tärkeä merkitys

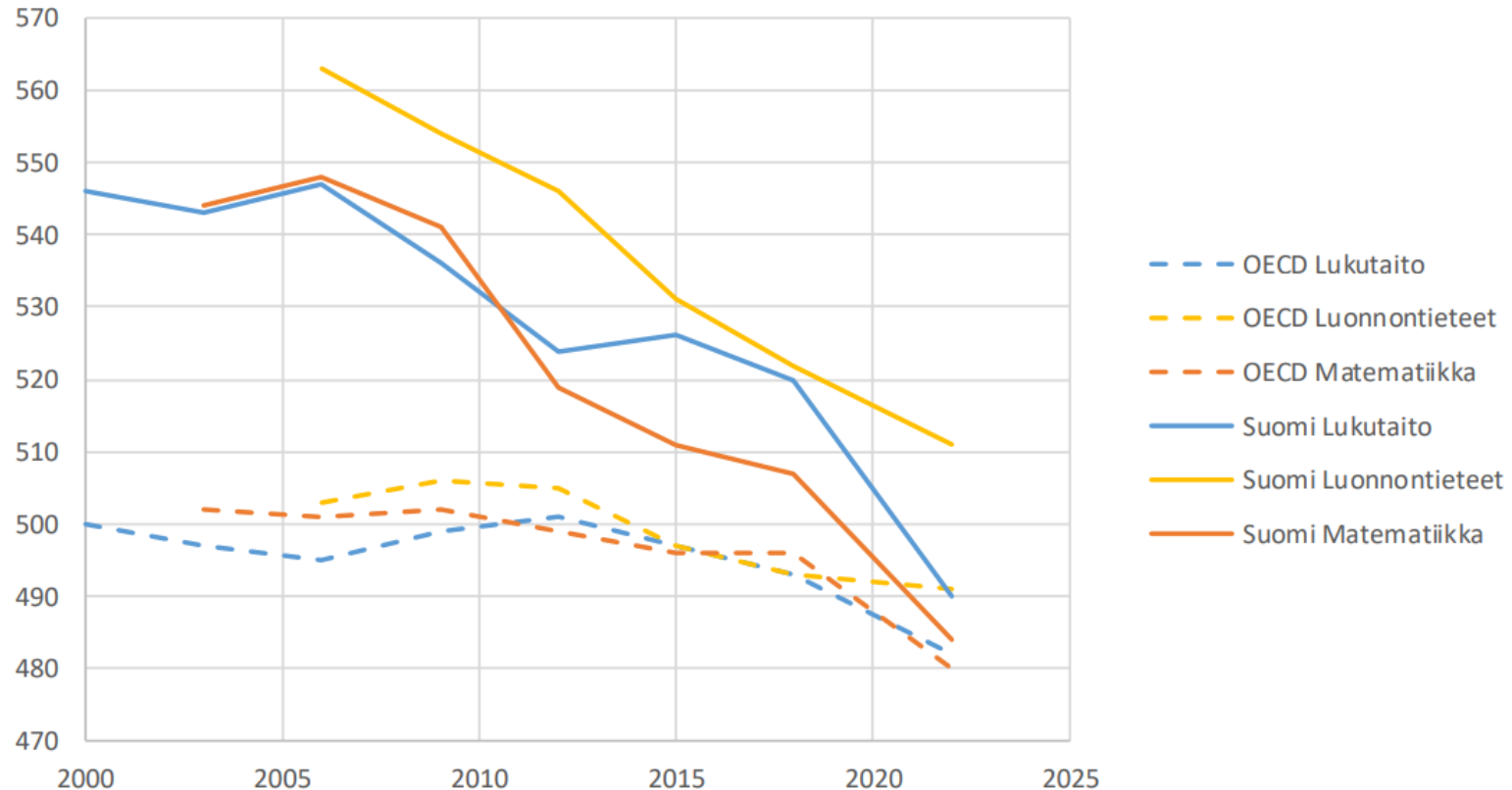
- Tutkimus osoittaa, että:
  - Koulutus voi tuottaa paljon hyötyjä itse lapselle että laajemmin yhteiskunnalle.
  - Koulutus voi parantaa lasten osallisuutta, ehkäistä syrjäytymistä, tukea sosiaalista liikkuvuutta ja vähentää lasten välistä eriarvoisuutta.
- Ongelmana rajalliset resurssit: Joudutaan tekemään valintoja, joissa lapsen etu voi jäädä toiselle tai jopa viimeiselle sijalle.
- Ratkaisevaa:
  - Kuka päättää mitä tehdään?
  - Millaiseen tietoon päätökset perustuvat?
  - Kuka kykenee valvomaan lasten oikeuksien toteutumista?

Miksi on syytä olla huolissaan lasten oikeuksien toteutumisesta?

- Nuorten oppimistulokset ovat laskeneet trendinomaisesti jo varsin pitkään. Tämä havaitaan usealla eri mittarilla (esim. TIMSS, Puolustusvoimien p1-testit).
- Eri ryhmien välillä on suuria paljon eroja koulutukseen hakeutumisessa ja tutkinnoissa.
- Syitä kehitykselle voidaan vain spekuloida. Suomessa on muuten loistava datainfrastruktuuri, mutta päättäjät ovat päättäneet olla keräämättä dataa nuorten osaamisesta ja niihin vaikuttavista asioista järkevällä tavalla.

PISA on saanut paljon näkyvyyttä. Oppimistulosten heikentyminen varsin nopeaa.

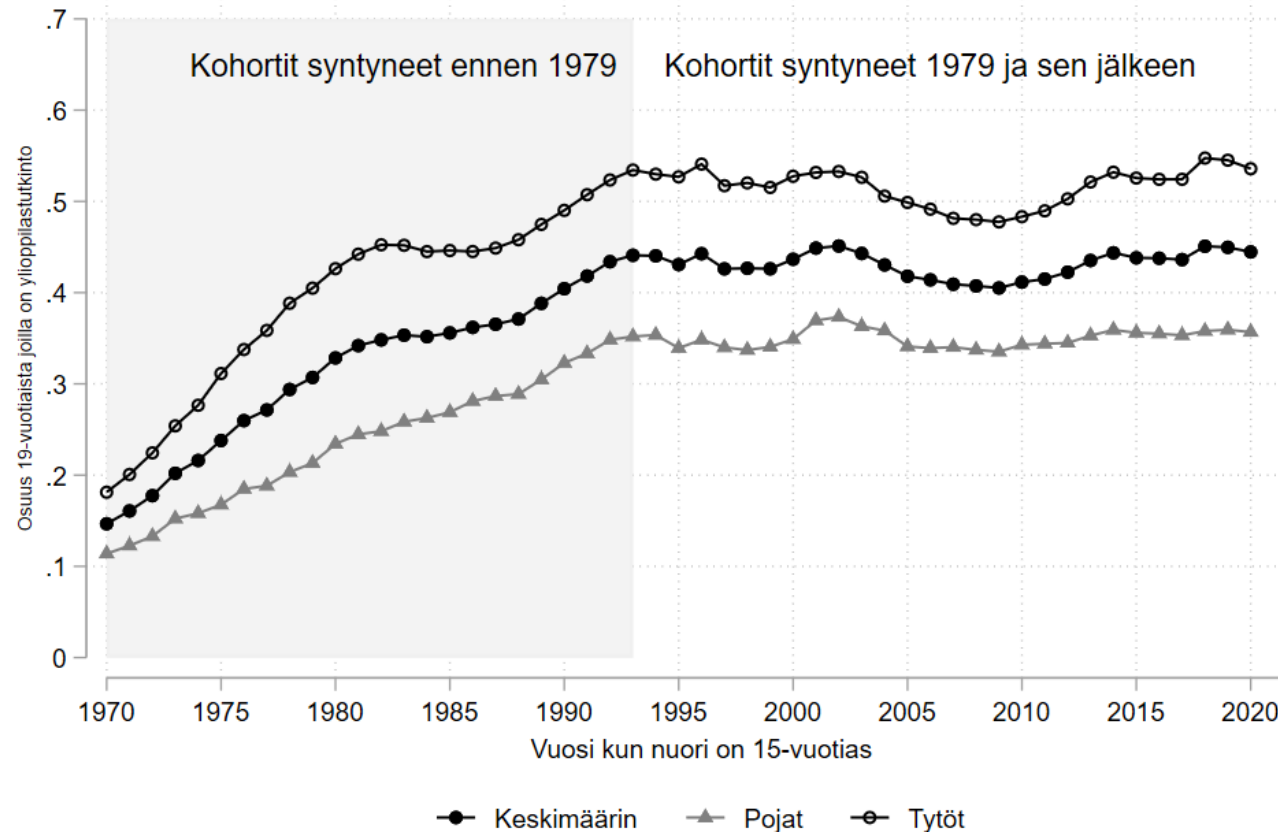
Kuvio 1. Keskimääräinen osaaminen (PISA) Suomessa ja OECD-maissa vuosina 2000–2022

Lähde: Kalenius ja Borgonovi (2024)

Selviä eroja valinnoissa sukupuolen mukaan. Toteutuuko mahdollisuuksien tasa-arvo?

Kuvio 2. Osuus kohortista kenellä on ylioppilastutkinto 1970-2023

Selite: Sisältää vain Suomessa syntyneet henkilöt, jotka löytyvät Tilastokeskuksen FOLK-aineistosta. Tieto ylioppilastutkinnosta 19-ikävuoteen mennessä on 1970–2017 kohorteille Tutkintorekisteristä. Kuvion aikasarjaa on jatkettu kohorteille 2018–2020 käyttäen tietoa kohortin lukiossa kirjoilla olosta 16-vuotiaana.

Alueelliset erot suuria. Toteutuuko mahdollisuuksien tasa-arvo?

Ensisijainen hakukohde perusasteen jälkeen on lukio (2024)

- Kauniainen: 92,1 % (pojista 86,3 %)
- Espoo: 79,0 %
- Helsinki: 74,8%
- Vantaa: 60,2
- Iisalmi: 48,8 %
- Lieksa: 30,6 % (pojista 20,4 %)

Etusivu

Venäjän hyökkäys

Lähi-itä

Muuttolintujen kevät

Koulutus

Koulujen välillä valtavia eroja – katso koulukoneesta, miten sinun lähikoulustasi haetaan amikseen tai lukioon

Ylen uusi koulukone paljastaa, että koulujen väliset erot peruskoulun jälkeisiin opintoihin hakeutumisessa ovat suuret koko maassa.

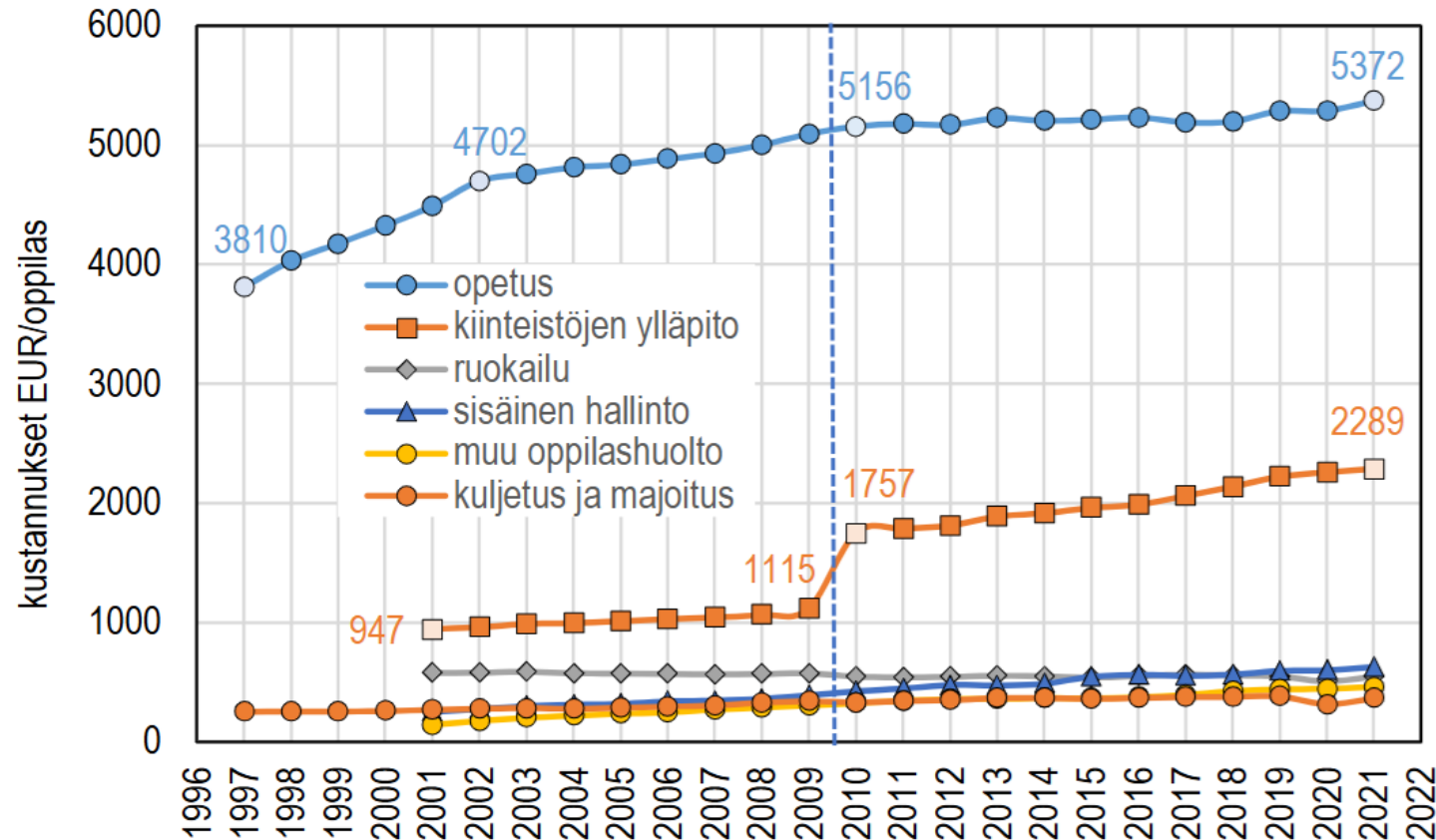
Lähde: <https://yle.fi/a/74-20081385>

Sivuhuomio: Opettajat tekevät merkityksellistä työtä hyödyntäen käytettävissä olevia resursseja ja tietoa

Resurssit ja reformit: Opettajilla on lopulta hyvin vähän sanottavaa koulujen ulkopuolelta tulleisiin päätöksiin.

Tieto: Emme voi olettaa, että kaikilla opettajilla olisi aikaa ja taitoa tutustua ajantasaiseen tutkimuskirjallisuuteen ja tiedon uskottavuuteen.

Kuvio 3. Perusopetuksen reaaliset kustannukset oppilasta kohden eri osa-alueilla 1997–2021

Lähde: Metsämuuronen (2024)

Väite 1: On epäselvää kuinka lapsen etu
huomioidaan paikallisessa ja kansallisessa
päätöksenteossa

On epävarmaa missä määrin paikallinen tiedon tuottaminen hyödyttää opettajia ja lapsia

- Kunnissa ja kouluissa pyörii joka vuosi lukuisia hankkeita ja tutkimuksia
- Tiedontuotanto voi kuormittaa opettajia ja oppilaita
  1. Tutkimuslupahakemukset:
    - Esimerkiksi Helsingissä jätettiin tutkimuslupahakemuksia noin 60 kpl varhaiskasvatusta ja noin 50 kpl perusopetusta koskien vuonna 2023. Tämän lisäksi Kaskoon tulee noin 40-60 kpl erilaista kyselyä/koontipyyntöä.
  2. Karvin arvioinnit:
    - Helsingissä noin 8 eri arviointia perusopetusta koskien vuonna 2023
  3. Muut valtakunnalliset ja muut tutkimukset
    - Noin 7 kpl muita laajoja tutkimushankkeita (esim. TIMMS 2023)
- Pohdittavaa:
  - Kuinka näin laajan kehittämis- ja tutkimustoiminnan järjestäminen vaikuttaa opettajiin ja lapsiin?
  - Kuinka moni tutkimustuloksista soveltuu lopulta päätöksenteon tueksi?

Keskusvalta ei kerää keskitetysti tietoja siitä miten resursseja käytetään kunnissa ja kouluissa

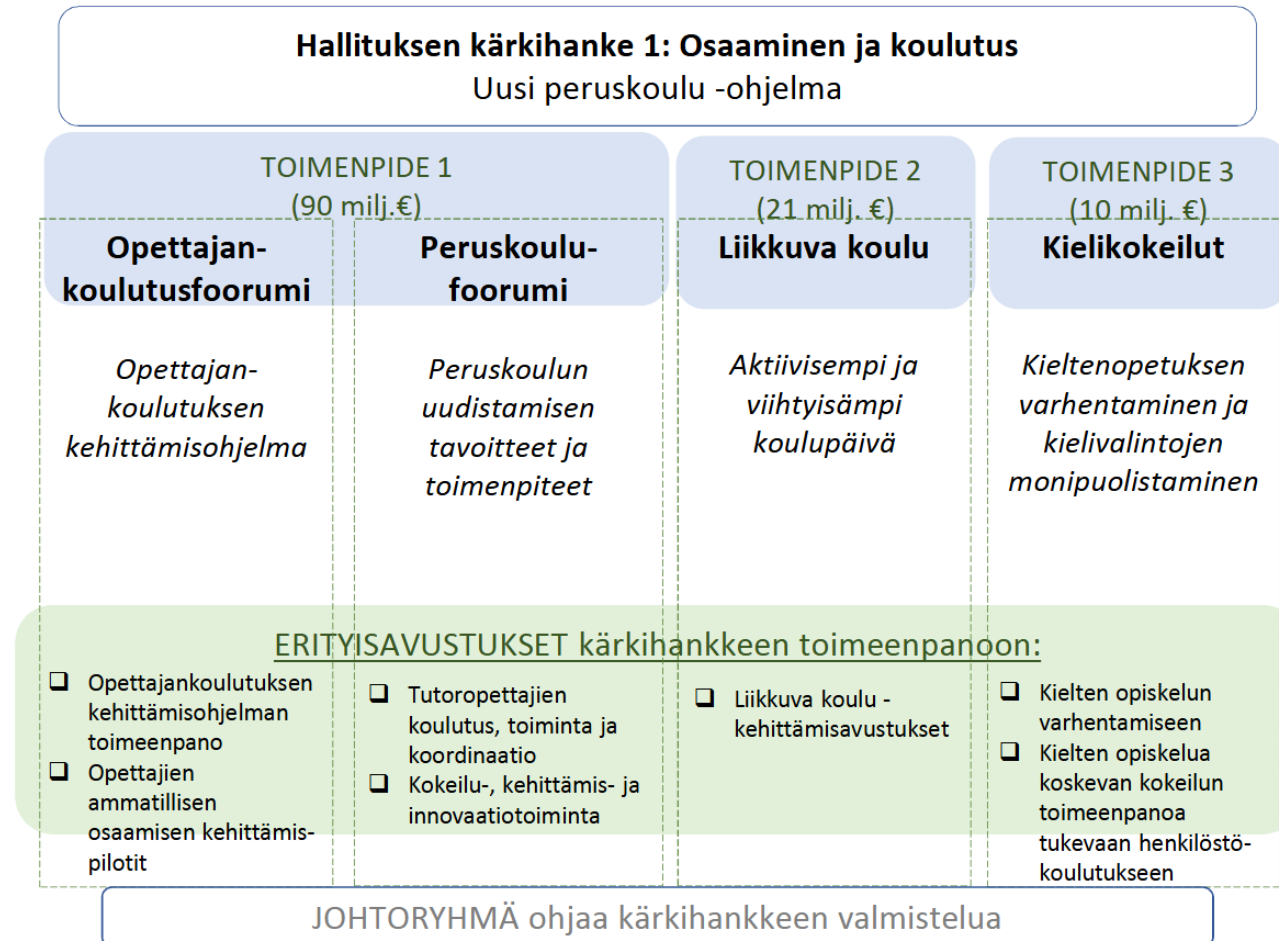
- Esimerkiksi jos Ministeri pyytäisi käyttöönsä tilastoa siitä, kuinka suuri osuus opettajista on kelpoisia eri kouluissa Viitasaarella, Seinäjoella ja Vantaalla, niin tällaista tietoa ei ole keskitetysti saatavilla.
- Sama pätee tietoihin erityisopettajista, opinto-ohjaajista, tai vaikka että millaista opetusmateriaalia eri kouluissa käytetään eri luokka-asteilla.
- Mikäli tätä verrattaisiin sairaaloiden toimintaan, niin tilastoista voitaisiin seurata, että keitä henkilöitä on sairaalassa hoidossa, mutta emme voisi havaita henkilöä hoitanutta henkilöstöä, eri hoitoja ja niiden kustannuksia.

Keskusvalta tekee informaatio-ohjausta ja toivoo parasta

- Opetussuunnitelmien perusteet (opsit) tehdään aika ajoin Opetushallituksessa, mutta paikallisilla toimijoilla on laaja vastuu omien opetussuunnitelmiansa tekemisestä.
  - Vaikea sanoa mihin tutkimusnäyttöön opsit perustuvat, koska opetussuunnitelmissa ei ole tutkimusviitteitä.
- Valtakunnallinen selvitystoiminta (OPH ja Karvi) perustuu pääsääntöisesti vaikeasti tulkittaviin itsearviointeihin ja kyselyihin.
  - Suomesta ei juuri löydy yhtäkään selvitystä missä tutkitaan uskottavasti vaikutuksia lapsiin (tai tätä ei edes yritetä).
- Ongelma: Ei varmuutta miten hyvään tietoon keskushallinnon tekemä informaatio-ohjaus perustuu.

Poliittinen paine näkyy uudistuksien valmistelussa ja toteutuksessa

- Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen vuoden 2018 reformi toteutettiin säästösyistä, ei lasten etu mielessä.
- Päättäjät ja virkakoneisto puskevat uudistusohjelmia läpi ilman hyvää suunnitelmaa etu- tai jälkikäteisarviointista (esim. uusi peruskoulu-ohjelma).

Väite 2: Suomessa on mahdollista tehdä lapsia koskevia uudistuksia entistä paremmin luotettavaan tietoon perustuen

Viimeisimmät esimerkit antavat toivoa paremmasta huomiaisesta

- Suomessa on jo olemassa erinomainen datainfrastruktuuri aikuisia koskien. Valtakunnallista tiedonkeruuta voidaan halutessa kehittää siten, että se mahdollistaa lapsiin liittyvää tietoon perustuvaa päätöksentekoa.
- Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu on osoittanut, että koulutussektorin kehittäminen suunnitelmallisten ja aitojen kokeilujen avulla on mahdollista, jos siihen on riittävästi tahtotilaa.
- Eri toimijat ymmärtävät yhä paremmin, mitä luotettava tieto on ja miten tutkimuksella voidaan luoda tietoa vaikuttavuudesta päätöksenteon tueksi.

Kiitos!

etunimi.sukunimi@labore.fi

<https://labore.fi/author/hannu-karhunen/>

@hannukarhunen.bsky.social